

References:

1. Kolganova Ye. Yu. Vliyanie zanyatiy akvaerobikoy na sostoyanie organizma zhenshchin raznogo vozrasta: dis. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Kolganova Yelizaveta Yurevna – Malakhovka, 2007. – 22 s.
2. Ne dumaite, shcho perekhvorivshy na Covid-19, liudyna zdoBUvae lyshe imunitet... [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3047286-ne-dumajte-so-perehvorivsi-na-covid19-ludina-zdobuvae-lise-imunitet.html>.
3. Fizychni i fiziologichni aspekty likuvalnoho plavannia [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: http://oipop.ed-sp.net/public/repository/plavannya_-_1.pdf.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.4K(132).23
УДК [37.015.311:796.332]-057.87.

Короляничук А. В.
викладач кафедри фізичного виховання
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

РОЛЬ ФУТБОЛУ У ФОРМУВАННЯ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗВО

У статті досліджено вплив ігрових видів спорту, зокрема футболу як засобу фізичного виховання на формування особистості студента. Здійснено аналіз стану питання в теорії та практиці фізичного виховання студентів серед наукових праць. Визначено переваги та перспективи використання засобів футболу у фізичному вихованні студентів. Розкрито значення футболу як каталізатора розвитку не лише фізичних, а й психологічних якостей. Обґрунтовані та виділені основні переваги та перспективи впровадження засобів футболу у фізичну підготовку студентів. Футбол несе в собі не тільки загальні характеристики гри й ігрової діяльності, властиві певною мірою всім спортивним іграм, а й свої специфічні особливості, характерні йому як гри і як виду спорту. Футбол дозволяє без великих матеріальних затрат досягти високого ступеня фізичної підготовленості та розвивати швидкість, силу, витривалість, спритність і багато інших рухових якостей, виховувати сміливість, дисциплінованість. Оскільки футбол є видом спорту і видом фізичної культури, його необхідно розглядати як засіб формування здорового способу життя. З'ясовані специфіка засобів футболу та їх вплив на фізичний стан студентів.

Ключові слова. футбол, фізичне виховання, фізична підготовка, фізичний розвиток, студенти, ігрові види спорту, інвентарь.

Короляничук А. Роль футбола в формировании всесторонне развитой личности студента в процессе обучения в вузе. Аннотация. В статье исследовано влияние игровых видов спорта, в частности футбола как средства физического воспитания на формирование личности студента. Осуществлен анализ состояния вопроса в теории и практике физического воспитания студентов среди научных трудов. Определены преимущества и перспективы использования средств футбола в физическом воспитании студентов. Раскрыто значение футбола как катализатора развития не только физических, но и психологических качеств. Обоснованные и выделены основные преимущества и перспективы внедрения средств футбола в физической подготовке студентов. Футбол несет в себе не только общие характеристики игры и игровой деятельности, присущие определенной степени всем спортивным играм, но и свои специфические особенности, характерные для него как игре и как вида спорта. Футбол позволяет без больших материальных затрат достичь высокой степени физической подготовленности и развивать скорость, силу, выносливость, ловкость и многие другие двигательных качеств, воспитывать смелость, дисциплинированность. Поскольку футбол является видом спорта и видом физической культуры, его необходимо рассматривать как средство формирования здорового образа жизни. Выяснены специфика средств футбола и их влияние на физическое состояние студентов.

Ключевые слова. футбол, физическое воспитание, физическая подготовка, физическое развитие, студенты, игровые виды спорта, инвентарь.

Korolianchuk Andrii. The role of football in the formation of a comprehensively developed personality of the student in the process of studying at the university. The article examines the influence of game sports, in particular football as a means of physical education on the formation of the student's personality. The analysis of the state of the issue in the theory and practice of physical education of students among scientific works is carried out. The advantages and prospects of using football in physical education of students are determined. The importance of football as a catalyst for the development of not only physical but also psychological qualities is revealed. The main advantages and prospects of the introduction of football in the physical training of students are substantiated and highlighted. Football has not only the general characteristics of the game and gaming activities, inherent to some extent in all sports games, but also its specific features, characteristic of it as a game and as a sport. Football allows you to achieve a high degree of physical fitness and develop speed, strength, endurance, agility and many other motor skills, to cultivate courage and discipline without great material costs. Since football is a sport and a form of physical culture, it should be considered as a means of forming a healthy lifestyle. The specifics of football and their impact on the physical condition of students are clarified.

Keywords. football, physical education, physical training, physical development, students, game sports, equipment.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасне суспільство всіляко зацікавлене в якійсь підготовці підростаючого покоління до продуктивної праці. Саме тому в період реформування системи освіти України фізична підготовка є однією із важливих складових навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів.

Сучасний стан фізичного виховання в Україні характеризується постійним оновленням його змісту, форм та засобів, про що свідчить постійне вдосконалення навчальних програм та нормативних актів. Центральне місце в існуючій системі наукових та педагогічних знань про фізичне виховання та спорт відведено фізичній підготовці. Вона виховує у студентської молоді основи здорового способу життя та сприяє успішній професійній акліматизації.

На сьогодні у ВНЗ розробляються і впроваджуються системи професійно-прикладної фізичної підготовки з елементами ігрових видів спорту, що допомагають професійній соціалізації майбутніх фахівців-правників. Серед багаточисленних видів спорту, які культивуються у системі фізичного виховання, найбільш поширеними є: футбол, волейбол, баскетбол, гандбол та багато інших.

Футбол – це значна область соціально необхідної діяльності, що має серйозний вплив на формування культури особи, її інтересів, смаків, на настрої мільйонів людей на Землі [3].

Наші дослідження **мають на меті вирішення актуальної проблеми**, висвітлення ролі футболу у формуванні загальнорозвинутої особистості в процесі здобуття нею вищої освіти. А оскільки саме футбол являє собою такий вид спорту, який найбільшим чином сприяє різнобічному фізичному розвитку людини і разом з тим ставить організму виключно високі вимоги, а тому і слугує вагомим чинником на процес формування особистості студентів у вищих навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасний футбол продовжує завойовувати все більшу популярність в світі. Велика кількість наукових праць та досліджень присвячено конкретно темі використання та впровадження засобів футболу на заняттях фізичної підготовки у вищих навчальних закладах. Засоби футболу широко застосовуються для розвитку різних фізичних якостей (А. Дулібський, 2001; В. Шамардін, 2002; В. Костюкевич, 2006). Він є важливим елементом навчальних програм з фізичного виховання в освітніх закладах (К. Віхров, 2002; Й. Фалес, 2003; В. Соломонко, 2005). Проблемі застосування засобів футболу на заняттях фізичним вихованням присвячено багато досліджень. Зокрема, досліджували питання, пов'язані з використанням футболу у фізичному вихованні школярів і студентів (К. Віхров, 2002; А. Васильчук, 2006; Є. Мальяр, 2007; Р. Сіренко, 2008), вивчали формування психофізіологічних можливостей на заняттях футболом (Р. Сіренко, 2006), розглядали питання підготовки збірних команд ВНЗ з футболу (І. Максименко, 2002; П. Перепелиця, 2006).

Мета дослідження: проаналізувати роль футболу, як засобу фізичного виховання у навчальному процесі вищих навчальних закладів, розкрити теоретичні основи оптимізації процесу фізичного виховання студентів засобами футболу, його впливу на формування особистості кваліфікованих спеціалістів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На першому місці серед популярних видів спорту посідає футбол. Важко назвати іншу гру, яка могла б створила конкуренцію йому у популярності [2, с.31].

Футбол (англ. football, "ножний м'яч") – командний вид спорту, в якому метою є забити м'яч у ворота суперника ногами або іншими частинами тіла (крім рук) більшу кількість разів, ніж команда суперника. В даний час найпопулярніший і наймасовіший вид спорту в світі. Доступність цієї гри, простота інвентарю й обладнання, величезна емоційність ігрових ситуацій, необхідність проявлення волі і мужності при подоланні дій суперників роблять футбол як вид спорту цінним засобом фізичного виховання. Футбол дозволяє без великих матеріальних затрат досягти високого ступеня фізичної підготовленості та розвивати швидкість, силу, витривалість, спритність і багато інших рухових якостей, виховувати сміливість, дисциплінованість.

У вищих навчальних закладах систематичність рухової активності студентів забезпечується обов'язковими заняттями з фізичного виховання, що згідно з відповідними нормативними актами відбуваються двічі на тиждень (хоча в реаліях один раз, і то за вибором студента). Проте така кількість занять навіть при оптимальних параметрах не дозволяє досягати необхідного оздоровчого ефекту, що зумовлює потребу в додатковій руховій активності у поза навчальний час (М. Булатова, 2007; В. Кашуба, 2010).

На думку Петренко І.Г. та Петровського В.Р. привабливість цього виду спорту характеризується багатьма обставинами, серед яких фахівці виділяють різноманітність прикладів гри з виникненням незліченних комбінацій, широкі можливості для єдиноборств з проявом сили, спритності, витривалості. Як серйозний позитивний фактор відзначається інтенсивне виховання спортсменів, спрямоване на розвиток їх винахідливості, самостійної творчості, на реалізацію власних ідей в інтересах всієї команди.

Футбол несе в собі багато істотних ознак культури взагалі і фізичної культури зокрема. Перш за все тому, що в його сфері здійснюється діяльність, яка спрямована на вдосконалення, перетворення природних даних людини як відносно фізичних якостей, так і рухових навиків, формується культура тіла і руху, а також культура поведінки, спілкування, пізнання. Найактивнішим фактором формування особистості тут виступає колектив. А команда існує в тому випадку, якщо в усіх є спільна мета; якщо всі працюють разом; якщо досягнута психологічна сумісність; якщо педагогічна майстерність наставника має досить високий рівень; якщо члени команди вчать один в одного тощо (Б.Ф. Медведенко, 1993).

У футболі головну роль відіграють не лише гравці, а й тренер. Творчість тренера, його культура (тобто якість

діяльності) ґрунтується на знанні теорії гри взагалі і футболу зокрема, умінні аналізувати великі об'єми інформації, пов'язаної з практичним досвідом проведення футбольних матчів, знанні психології гравців і команд (як своїх, так і суперників). Необхідність гнучкості мислення визначається динамізмом гри, її варіативністю, деколи непередбачуваністю поведінки окремих футболістів і команди в цілому, несподіваною зміною малюнка гри [6, с.96].

Завдяки різноманітній руховій діяльності, широким координаційним і атлетичним можливостям займаються футболом швидше і успішніше освоюють життєво важливі рухові вміння та навички, в тому числі і трудові [5; с. 506]. Гра в футбол (або його елементи) служить хорошим засобом не тільки загальної фізичної підготовки. Прояв максимальних швидко-силових можливостей і вольових зусиль, широкого тактичного мислення дозволяє удосконалювати багато спеціальні якості, необхідні в різних видах спорту.

Як зазначає М. Тимчик, проводити змагання з футболу потрібно там, де є можливість використовувати природні й штучні перешкоди, створювати ситуації, що дозволяють проявляти відповідальність, дисциплінованість, мужність, упевненість, рішучість, сміливість, організованість та інші особистісні якості. Важливо також обмежувати часом виконання певного завдання у процесі виконання футбольних елементів. Це сприяє отриманню нових знань, умінь і навичок виконувати поставлені завдання, формує бажання в студентів займатися здоровим способом життя, бути прикладом для молодого покоління.

За результатами аналізу наукових робіт багатьох учених у галузі фізичного виховання футбол позитивно впливає на стан здоров'я студентів, на формування фізичних та моральних якостей тощо. Але, варто наголосити, що за даними наукових досліджень й за власними спостереженнями з'ясовано, що сучасна студентська молодь намагається уникати заняття з фізичного виховання, надаючи перевагу пасивному способу життя (комп'ютерні ігри, зустрічі з однолітками та ін.).

Досвідчені фахівці, зокрема Остапенко Ю.О., та Абрамцов В. вважають, що необхідною умовою для формування стійкого інтересу до практичних занять із футболу необхідно дотримуватися виконання наступних завдань: формуванням позитивних емоцій при проведенні практичних занять; свідоме осмислення значення впливу практичних занять на організм спортсмена; постановка реальних цілей; створення атмосфери колективізму; запобігання у спортсменів незадовільного психічного стану; спортсмен повинен прагнути до покращення особистих результатів.

Тому дана проблема засвідчує потребу розробки нових науково обґрунтованих шляхів удосконалення організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Актуальність та доцільність цих даних підтверджується на думку Головач А.А. наступним: футбол розвиває інтелектуальні, психологічні, психофізичні та рухові якості людини; систематичні заняття футболом розширюють функціональні можливості рухового апарату, нервової системи, вегетативних органів, вдосконалюються координаційні та адаптаційні здібності; футбол виховує у гравців такі важливі якості характеру як воля, сміливість, ініціативність, рішучість, почуття колективізму; футбол сприяє фізичному загартуванню, підвищенню опірності організму і розширенню адаптаційних можливостей, що також є вагомим фактором для розвитку стійкості до профшкідливостей у професійній діяльності; футбол вимагає, щоб у кожного гравця були добре розвинуті почуття відповідальності, взаєморозуміння, готовності до взаємодопомоги; футбол сприяє розвитку певних особливостей зорових сприймань, спостережливості, уваги, уяви, мислення, емоційної стійкості та вольових якостей [9].

Студентська молодь байдуже та без ентузіазму ставиться до занять фізичної підготовки у ВНЗ. Футбол є потужним засобом агітації і пропаганди фізичної культури і спорту.

Тому розробляються нові підходи до організації проведення занять з фізичного виховання із використанням засобів і методів для підвищення фізичного стану студентів. На підґрунті розроблених модельних характеристик різних рівнів фізичного здоров'я студентів пропонуються диференційовані підходи до розподілу їх на групи для занять фізичним вихованням; обґрунтовано концепція клубної форми організації у вищому навчальному закладі, що враховуватиме фізкультурно-оздоровчі та спортивні інтереси студентів, а також наявну матеріально-технічну базу.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, можна зробити висновки, що ігрові види спорту мають велике виховне значення, всебічно розвивають людину. По-перше, сучасний стан теорії та методики фізичного виховання надає можливість розглянути футбол як вид (компонент) фізичної підготовки студентів у ВНЗ і як один з видів гри. Він слугує засобом вдосконалення та формування важливих якостей особистості – колективізму, свідомої дисципліни, здатності підпорядкувати власні інтереси інтересам колективу, а також потреби в здоровому способі життя. Дані результати використання засобів футболу засвідчують позитивний вплив на формування особистості студентів вищих навчальних закладів.

Отже, в умовах сьогодення для тренерів та викладачів фізичного виховання ВНЗ питання впровадження та розвитку футболу як засобу фізичного вдосконалення студентів залишається актуальним та потребує широкого наукового аналізу й систематичного вивчення та подальших розвідок у цьому напрямку.

Література

1. Бойченко А. В. Формування морально-вольових якостей та ціннісних орієнтацій особистості учнів 8-9 класів в умовах модернізації уроків футболу / А. В. Бойченко, А. В. Осіпцов // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2017. – Вип. 5. – С. 21-29.
2. Головач А. А. Вплив занять з футболу на формування особистості студентів вищих навчальних закладів / А. А. Головач // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – 2016. – Вип. 139(2). – С. 31-34.
3. Моціц А. Роль футболу у фізичному вихованні. Режим доступу: https://ffv.udpu.edu.ua/?page_id=4717

4. Остапенко, Ю.О. Формування мотивації до занять у футболістів юнацького віку [Текст] / Ю.О. Остапенко, В. Абрамцов // Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту: тези доповідей VII Міжнародної науково-методичної конференції (м. Суми, 16–17 квітня 2020 р.). – Суми: СумДУ, 2020. – С. 119-122.
5. Петренко І. Г. Теоретичні основи оптимізації процесу фізичного виховання студентів засобами футболу / І. Г. Петренко, В. Р. Петровський // Молодий вчений. – 2015. – № 2(6). – С. 505-508.
6. Петров О., Петров А. Футбол як засіб формування потреби в здоровому способі життя. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2008. Т. 1. С. 96-100.
7. Осадець М.М. Психологічні аспекти відбору та підготовки студентів початкових курсів до професійного футболу. Вилучено із: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_4/33.pdf
8. Пилипенко, В. М., Тимчик, М. В. (2018). Теоретичні аспекти фізичного виховання курсантсько-студентської молоді засобами футболу. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. (Серія № 15). Науково-педагогічні проблеми фізичної культури: фізична культура і спорт. Зб. наукових праць. (Вип. 4) (98) 18. (за ред. О. В. Тимошенка). Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.
9. Ріпак І. Урок фізичної культури з елементами футболу як ефективний засіб підвищення рухової активності та зміцнення здоров'я учнівської молоді / Ігор Ріпак, Андрій Дулібський // Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання : колект. моногр. – Львів, 2005. – С. 274–278.

References:

1. Boichenko A. V. Osipov A.V. (2017). Formuvannya moralno-ovolovykh yakosti ta tsinnisnykh oriantatsii osobystosti uchniv 8-9 klasiv v umovakh modernizatsii urokiv futbolu. Dukhovnist-osebystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka. (5), 21-29.
2. Holovach A. A. (2016). Vplyv zaniat z futbolu na formuvannya osobystosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky. Fizychno vykhovannya ta sport. 139(2), 31-34.
3. Moshchits A. Rol futbolu u fizychnomu vykhovanni. Vylucheno z: https://fv.udpu.edu.ua/?page_id=4717
4. Ostapenko Yu.O., Abramtsov V. (2020). Formuvannya motyvatsii do zaniat u futbolistiv yunatskoho viku [Tekst]. Innovatsiini tekhnolohii v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya i sportu: tezy dopovidei VII Mizhnarodnoi nauково-metodychnoi konferentsii (m. Sumy, 16–17 kvitnia 2020 r.), Sumy: SumDU, 119-122.
5. Petrenko I. H. (2015). Teoretychni osnovy optymizatsii protsesu fizychnoho vykhovannya studentiv zasobamy futbolu. Molodyi vchenyi. (2(6), 505-508.
6. Petrov O., Petrov A. (2008). Futbol yak zasib formuvannya potreby v zdorovomu sposobi zhyttia. Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Fizychno vykhovannya, sport i zdorovia liudyny. T. 1, 96-100.
7. Osadets M.M. Psykholohichni aspekty vidboru ta pidhotovky studentiv pochatkovykh kursiv do profesiinoho futbolu. Vylucheno iz: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_4/33.pdf
8. Pylypenko V. M., Tymchuk, M. V. (2018). Teoretychni aspekty fizychnoho vykhovannya kursantsko-studentskoi molodi zasobamy futbolu. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. (Serii № 15). Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury: fizychna kultura i sport. Zb. naukovykh prats. (Vyp. 4) (98) 18. O. V. Tymoshenko (Red). Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova.
9. Ripak I., Dulibskyi A. (2005). Urok fizychnoi kultury z elementamy futbolu yak efektyvnyi zasib pidvyshchennia rukhovoї aktyvnosti ta zmitsnennia zdorovia uchnivskoi molodi. Aktualni problemy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannya : kolekt. monohr. – Lviv, 274–278.

DOI 10.31392/NPU-nc.series.15.2021.4K(132).24
УДК 796.011.1:316.614-053.6

Кравченко Т. П.
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
м. Переяслав, Україна*
Чупрун Н. Ф.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спортивних дисциплін і туризму, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ В ПРОЦЕСІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Соціалізація представляє собою складний і багаторівневий процес входження особистості в соціальне середовище, засвоєння, використання та подальшої трансляції соціальної інформації у вигляді установок, цінностей, соціальних ролей, властивостей і якостей особистості. Отже такі науковці як Н.Москаленко, І. Козут, В. Маринич пропонують інноваційні програми та підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкової та загальноосвітньої школи. **Мета статті** здійснити теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел стосовно соціалізації старших підлітків в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. **Виклад основного матеріалу**